

O OBLICIMA OTPORA AGRESORU VAN ORUŽANIH SNAGA

U »Vojnom delu« br. 6/72. objavljen je članak pukovnika Vladimira Valjana »Oblici otpora agresoru van oružanih snaga«. U članku se razmatra veoma interesantno i sa stanovišta dalje razrade koncepcije opštenarodne odbrane značajno pitanje— masovno angažovanje stanovništva u pružanju otpora agresoru i oblici tog otpora.

Autor je pravilno uočio i istakao činjenicu da u opštenarodnom odbrambenom ratu veliki deo stanovništva ostaje izvan oružanih snaga i da koncepcija opštenarodne odbrane mnogo računa na tu snagu. Koncepcija opštenarodne odbrane, u stvari, obezbeđuje mogućnost da celokupno stanovništvo, građani oba pola i svih uzrasta, koji nisu u stalnom sastavu oružanih snaga, masovno učestvuje u pružanju otpora agresoru kroz raznovrsne načine i oblike. Taj »nenaoružani« deo stanovništva, o kojem je reč u članku pukovnika Valjana, obavljajući mnogobrojne zadatke u pozadini neprijatelja, odnosno na privremeno okupiranoj teritoriji, u isto vreme organizuje i pruža masovno otpor agresoru u svako vreme i na svakom mestu. On je spreman da se angažuje u oružanoj borbi kada to zahteva konkretna situacija ili da umesto jednih izvršava druge zadatke. U takvim uslovima od posebnog je značaja iznalaženje takvih oblika i načina otpora agresoru koji će omogućiti maksimalno angažovanje svih subjekata društva u suprotstavljanju neprijatelju i njegovim namerama da savlada volju naroda za borbu i da ga prinudi da se potčini njegovoj volji i namerama.

U nastojanju da sagleda mogućnosti i načine kako da se ogromna potencijalna snaga »nenaoružanog« dela stanovništva angažuje i što potpunije iskoristi u organizovanom pružanju otpora agresoru, autor je dao značajan doprinos u formulisanju oblika otpora i u njihovoj početnoj razradi. Međutim, on zacemento nije rekao, a na ovako ograni-

čenom prostoru nije mogao ni reći, sve o tako širokoj i složenoj problematici. Sem toga, neke postavke autora su diskutabilne. Zato je članak, pored ostalog, poziv na diskusiju i dalju razradu vidova i oblika masovnog otpora stanovništva agresoru.

Autor navodi sedam osnovnih oblika otpora agresoru van oružanih snaga i to: 1. političko-propagandna aktivnost, 2. oružana dejstva, 3. diverzantsko-sabotažna dejstva, 4. obaveštajna delatnost i samozaštita, 5. zbrinjavanje ranjenika, 6. proizvodno-uslužne delatnosti i 7. značaj priprema u miru.

Ovde svakako nisu navedeni svi oblici otpora agresoru van oružanih snaga, što i sam autor ističe kad kaže da će »razmatrati samo neke od osnovnih oblika otpora agresoru izvan oružanih snaga«. Međutim, postavlja se pitanje, da li su svi navedeni primeri zaista oblici otpora izvan oružanih snaga i da li je izvršeno adekvatno grupisanje pojedinih aktivnosti u navedene oblike otpora? Ova pitanja i dileme koje se javljaju u vezi s njima se nameću i s obzirom na naslov članka o kojem je reč: »Oblici otpora agresoru van oružanih snaga«. Poznato je, naime, da se oružane snage Jugoslavije sastoje od operativne armije (JNA) i teritorijalnih jedinica, te da teritorijalne jedinice sačinjavaju vojne formacije raznih vrsta i veličina, počev od borbenih i diverzantskih grupa do teritorijalnih četa i odreda, jedinica radnih organizacija, omladinskih i partizanskih jedinica, itd. Veliki broj aktivnosti o kojima se govori u članku »Oblici otpora agresoru van oružanih snaga« izvršavale bi, u stvari, jedinice teritorijalne odbrane, pa otuda i neki od oblika otpora, koje autor navodi (na primer oružana i diverzantsko-sabotažna dejstva), ne izvode snage van sastava oružanih snaga. To, uostalom, nije ni bitno kada se ima u vidu da se teško može povući granica između oružane borbe i ostalih oblika otpora, kao ni između oružanih snaga i naroda.

Ako zanemarimo pitanje da li je otpor o kojem je reč, otpor agresoru van oružanih snaga ili je to masovni otpor naroda agresoru ili, eventualno, otpor nenaoružanog dela stanovništva agresoru i uslovno prihvatimo definiciju tog pojma onako kako ga je autor dao, tj. kao otpor agresoru van oružanih snaga, pod kojim se podrazumeva masovni otpor stanovništva agresoru, koji se pruža raznovrsnim oblicima i sredstvima, uključujući i upotrebu oružja i to ne kao izuzetak već kao pravilo, onda treba konstatovati da je autor izneo i dao početnu teoretsku razradu za nekoliko značajnih oblika otpora agresoru. To su političko-propagandna aktivnost, oružana dejstva, diverzantsko-sabotažna dejstva i obaveštajna delatnost i samozaštita. Ovi oblici otpora agresoru mogu se, naravno, i drugačije formulisati (nazvati) i dalje teoretski razrađivati.

U razradi ovog oblika otpora, autor se zadržava na masovnom učešću stanovništva u akcijama pasivne rezistencije, štrajkovima i demonstracijama, kao i nekim vidovima propagandnih akcija koje se vode prema vlastitom stanovništvu, našim oružanim snagama i snagama agresora, tj. na pasivnom otporu i aktivnom političko-propagandnom delovanju u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata. Za celovitije sagledavanje ovog oblika otpora agresoru, međutim, potrebno je istaći takođe mere koje agresor najčešće preduzima u nameri da politički potčini protivnika, jer od toga u velikoj meri zavisi i način pružanja otpora agresoru.

Jedna od važnih karakteristika savremenog rata je veoma snažna političko-propagandna, psihološka, subverzivna i obaveštajno-diverzantska aktivnost. Ona čini posebnu vrstu rata, u novijoj zapadnoj terminologiji, poznatu kao specijalni i psihološki rat, koji se vodi veoma intenzivno i u miru i u ratu.

Specijalni rat se naročito intenzivira uoči i u vreme otpočinjanja ratnih dejstava, a usmerava se prema oružanim snagama i stanovništvu napadnute zemlje, s ciljem da se postigne ono što se ne može postići ili se veoma teško postiže dejstvima oružanih snaga, a to je podriivanje sposobnosti i lomljenje volje za otpor protivnika. Zauzimanjem dela teritorije napadnute zemlje, jedan od prvih zadataka agresora je zavođenje okupacione i uspostavljanje izdajničke vlasti. U nastojanju da to postigne u našim uslovima, agresor bi verovatno pokušao da razbije naše političko i nacionalno jedinstvo, da oslabi klasne i ideološke osnove našeg samoupravnog socijalističkog društva, da podrije i oslabi sistem vlasti i da odvoji rukovodstvo od naroda. Pri tome, on bi se služio raznovrsnim formama i sredstvima političko-propagandne i psihološke borbe, uključujući lansiranje lažnih vesti i dezinformacija, obmanu, zastrašivanje, vrbovanje agenata i dr. Agresor bi nastojao da prikaže sebe u ulozi »saveznika« i »spasioca«, a verovatno bi se tako i ponašao prema onima koji bi se pokorili njegovoj volji.

Razbijanje agresorovih kleveta i laži i onemogućavanje njegovih namera da uspostavi i učvrsti marionetsku vlast, jedan je od osnovnih zadataka svakog našeg građanina i svih organa društveno-političke strukture.

Organizovanje i usmeravanje naroda u borbi protiv suzbijanja neprijateljeve psihološko-propagandne i subverzivne delatnosti vrše

---

* Adekvatniji naziv ovog oblika otpora mogao bi biti: političko-propagandni rad i borbe protiv psihološko-propagandne i subverzivne aktivnosti agresora.

društveno-politički organi i organizacije i to je jedan od njihovih osnovnih i poslovno značajnih zadataka, jer uspešno suprotstavljanje pokušaju agresora da politički potčini i pridobije narod isto je toliko važno (ili važnije) kao i borba na frontu.

Borba protiv agresorove psihološko-propagandne i subverzivne aktivnosti ne vodi se samo rečima i slovima. U toj borbi doći će do upotrebe i drugih sredstava, uključujući i oružje, pošto će ih i agresor upotrebljavati u nameri da ostvari svoje mračne ciljeve. Snage, sredstva i vidovi borbe, koja će se voditi na planu suzbijanja neprijateljeve psihološko-propagandne i subverzivne aktivnosti, usmerene prema stanovništvu i oružanim snagama, moraju biti raznovrsniji, organizovaniji i veštije vođeni nego oni koje će koristiti neprijatelj. To je moguće ostvariti, jer će se ta borba voditi na našem terenu, u poznatim i drugim povoljnim uslovima.

Sastavni deo borbe protiv neprijateljeve psihološko-propagandne i subverzivne aktivnosti je političko-propagandni rad usmeren prema vlastitom narodu, našim oružanim snagama i snagama agresora, a vodi se radi održavanja i podizanja borbenog duha i morala naroda i vlastitih oružanih snaga, očuvanja i učvršćivanja strukture narodne vlasti i radi lomljenja morala neprijatelja i slabljenja njegove volje za borbu.

ORUŽANA DEJSTVA

Kao drugi osnovni oblik otpora agresoru van oružanih snaga, autor navodi oružana dejstva i posebno ističe njihov značaj u izvršavanju vojnih funkcija za potrebe oružanih snaga i društveno-političkih zajednica. Pri tome, iznosi cilj, objekte, snage i sredstva kojima se ta dejstva vode, kao i neke načine izvođenja oružanih dejstava u pružanju otpora agresoru »van oružanih snaga«.

Autor je, međutim, ovaj oblik otpora agresoru »van oružanih snaga« sveo na suviše uske organizacijske oblike — borbene (udarne) grupe načelno sastava tri člana — tri najbolja prijatelja. Istovremeno tim grupama dodelio je veoma složene zadatke (da posredno ili neposredno pomognu oružanim snagama dejstvima na štabove, oficirske stanove i menze, komandna mesta i centre veze, aerodrome, skladišta, pozadinske ustanove, radio-izviđačke i raketne jedinice i druge objekte u pozadini neprijatelja, te da zaštite društveno-političke organe i organizacije u izvršavanju zadataka na planu opšte-narodne odbrane) i efikasna sredstva — bombe, benzinske flaše, pištolje i snajpere, zatim bacače, bestrzajne topove, minobacače, rakete manjeg dometa itd. Ovako brojni i složeni zadaci očito su

izvan mogućnosti izvođenja borbenih (udarnih) grupa, a one teško mogu i da upotrebe sve vrste navedenih borbenih sredstava.

Iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata o dejstvima borbenih (udarnih) grupa su, neosporno, od izvanrednog značaja i koristi, naročito u pogledu njihovih dejstava u gradovima i u izvršavanju specijalnih zadataka uopšte. Međutim, koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata, polazeći od tih pozitivnih i dragocenih iskustava NOR-a, zahteva mnogo šire angažovanje naroda u pružanju otpora agresoru i mnogo raznovrsnije organizacijske forme. U tom pogledu vredna pažnje su i iskustva iz drugih oslobodilačkih i odbrambenih ratova, a naročito iz rata u Vijetnamu*.

Organizacijske forme naoružanih građana ne treba da budu univerzalne. Sem borbenih (udarnih) grupa, koje su načelno namenjene za izvršavanje specijalnih zadataka, u selima i gradskim četvrtima mogu se formirati i veće jedinice — odeljenja, vodovi, čete i odredi. Naoružani građani organizovani u jedinice različitog sastava i namene redovno bi obavljali svoje građanske dužnosti, a povremeno, zavisno od mogućnosti i uslova, obučavali bi se za izvršavanje konkretnih zadataka. Kada se ukaže potreba, ili unapred prema predviđenoj zamisli organa koji te jedinice organizuju, učestvovala bi i u izvođenju borbenih dejstava.

Kao što bi se organizovanju jedinica od naoružanih građana prilazilo elastično (zavisno od neposrednih mogućnosti i potreba lokalnih društveno-političkih organa i organizacija), tako bi se prilazilo krajnje elastično i njihovoj upotrebi. U izvesnim slučajevima, na primer za manju diverziju, hvatanje neprijateljevog vojnika i sl. biće potrebno da se angažuje samo jedna grupa hrabrih i odvažnih mladića, dok će za veće akcije, za napad ili prepad na policijsku stanicu ili stalnu posadu, za postavljanje zasede radi uništenja manje kolone ili zaplene tereta koji se transportuje kamionima i sl., morati da se upotrebe snage jačine voda ili čete.

Jedinice organizovane od naoružanih građana, prema tome, izvršavale bi raznovrsne zadatke — napade na pojedince i grupe pri-

---

* Rukovodstvo Fronta za nacionalno oslobođenje (FNO) Južnog Vijetnama je, na primer, angažovalo gotovo celokupno fizički sposobno ljudstvo na teritoriji pod svojom kontrolom ili pod vlastitim uticajem na pružanju raznovrsnih oblika otpora agresoru. Veći deo tog ljudstva je naoružan i organizovan u grupe, odeljenja, vodove i čete. Pripadnici tih jedinica u toku dana obavljaju svoje redovne poslove ili su angažovani na drugim »neborbenim« zadacima, a u toku noći se svrstavaju u jedinice — grupe, odeljenja, vodove ili čete, zavisno od cilja i zadatka, radi izvođenja borbenih akcija — napad na policijske stanice, stalne vojne posade, manje vojne garnizone, skladišta municije i goriva i druge objekte vojne infrastrukture. Te jedinice, po potrebi, sadejstvuju teritorijalnim jedinicama, izvršavajući pomoćne zadatke za njihov račun, ili se uključuju u njihov sastav za izvršavanje konkretnog zadatka.

padnika neprijateljevih oružanih snaga, straže i patrole neprijatelja, manje kolone, štabove i centre veza, rušile bi mostove i pruge i druge objekte od vojnog značaja. Jedan od osnovnih zadataka tih jedinica bio bi razbijanje političke infrastrukture (marionetske vlasti), koju bi agresor pokušao da uspostavi na privremeno okupiranim delovima teritorije i snaga kojima bi obezbeđivao organe marionetske vlasti.

DIVERZANTSKO-SABOTAŽNA DEJSTVA

Kao treći osnovni oblik otpora agresoru van oružanih snaga, autor navodi diverzantsko-sabotažna dejstva.

Diverzantska dejstva su, u osnovi, jedan od vidova borbenih dejstava. Ali, s obzirom da ih izvode posebno obučene jedinice, grupe i pojedinci i s obzirom da u opštenarodnom odbrambenom ratu primaju veoma široke razmere sa teškim posledicama u odnosu na neprijatelja, to je prihvatljivo njihovo izdvajanje iz oružanih dejstava i tretiranje kao poseban oblik otpora. Osnovni cilj diverzantskih dejstava jeste da se agresoru nanesu što veći gubici u ljudstvu i materijalu i da se u njegove redove unese trajna nesigurnost. Izvode se na celokupnom prostoru na kome se nalaze snage agresora, njegove komande i ustanove.

U uslovima opštenarodnog odbrambenog rata od posebnog je značaja priprema i usmeravanje diverzantskih dejstava na sredstva ratne tehnike agresora, skladišta municije i goriva, železničke i putne komunikacije, te objekte i transportna sredstva na njima. Agresor bi, naime, u pokušaju da se suprotstavi našim snagama na frontu i u pozadini i masovnom otporu naroda morao da ima jake snage i velike količine savremene ratne tehnike, koja bi privremeno bila smeštena pretežno na otvorenom prostoru*.

S obzirom na to što bi agresor na privremeno okupiranoj teritoriji bio izložen sistematskim dejstvima naših snaga, to bi bio prisiljen da svoje snage i sredstva grupiše u veća naseljena mesta i posebne vojne baze i logore, između kojih bi se odvijao veoma živ saobraćaj, kako radi održavanja međusobne veze i snabdevanja, tako

---

* Snage SAD u Južnom Vijetnamu, na primer, imale su više od 100 operativnih i taktičkih aerodroma i heliodroma, na kojima je baziralo oko 5.000 aviona i helikoptera, zatim veliki broj logora u kojima su bila borbena i neborbena vozila, artiljerijska i druga oruđa, nekoliko stotina depoa i skladišta municije i goriva i dr. Navedena sredstva postala su objekti stalnih diverzantskih akcija, u kojima su učestvovala specijalne diverzantske jedinice, grupe i pojedinci dejstvima iznutra (pretežno korišćenjem patriotski raspoloženog osoblja zaposlenog u vojnim bazama SAD i pripadnika marionetske armije) i spolja.

i radi kontrole komunikacija i teritorije. Na taj način dobar deo snaga i sredstava agresora bio bi gotovo stalno u pokretu.

Da bi mogao da koristi ta sredstva, agresor bi morao da ima ogromne količine pogonskog goriva i maziva, municije i drugih materijalnih potreba, smeštenih pretežno u privremenim (improvizovanim) skladištima.

Sve te snage i sredstva bili bi veoma pogodni i rentabilni ciljevi ne samo specijalnih diverzantskih jedinica već i diverzanata koji bi dejstvovali na svakom mestu i u svako doba. Za uništavanje aviona i helikoptera na aerodromima, teškog naoružanja i opreme u logorima, vojnih objekata i instalacija u kojima su smešteni štabovi, komande, centri veze, pogoni i postrojenja agresora, zatim putnih i železničkih komunikacija i transportnih sredstava, mogu se koristiti raznovrsna sredstva i načini dejstava od strane građana na privremeno okupiranoj teritoriji, naročito onih koji imaju pristup objektima prema kojima se diverzantska dejstva preduzimaju — lica zaposlena u vojnim bazama agresora, u proizvodnji za vojne potrebe, na železnici, u lukama, skladištima i sl.

U opštenarodnom odbrambenom ratu, prema tome, veoma su velike mogućnosti korišćenja stanovništva za izvođenje diverzantskih akcija. Međutim, da bi te akcije bile uspešne, moraju se dobro pripremiti i vešto izvoditi.

Za razliku od diverzantskih dejstava, koja u osnovi predstavljaju borbene radnje i u kojima se gotovo uvek koriste minsko-eksplozivna ili zapaljiva sredstva, *sabotažna dejstva* (ili sabotaže) delatnosti su kojima se utiče na rad mašina i uređaja (postrojenja), oštećuje ili uništava materijal, gotova roba i sl. Sabotaže se mogu činiti i namernim izbegavanjem dužnosti, propuštanjem ili nameravano pogrešnim izvršavanjem određenih radnji, kao i bilo kakvim oblikom pasivne rezistencije. Mogu se izvoditi pojedinačno, spontano, a takođe masovno, planski i organizovano.

S obzirom na razlike u snagama, sredstvima i načinima, kao i objektima diverzantskih i sabotažnih dejstava, ta dva oblika otpora agresoru od strane naoružanih građana mogu i treba da se razmatraju odvojeno.

OBAVEŠTAJNA DELATNOST I SAMOZAŠTITA

Četvrti osnovni oblik otpora agresoru van oružanih snaga, prema autoru, jeste obaveštajna delatnost i samozaštita.

Autor je u svom članku izneo ono što je najvažnije o značaju i načinu sprovođenja obaveštajne delatnosti kroz masovno angažo-

vanje stanovništva, dok o samozaštiti govori samo na jednom mestu gde ističe da »uloga stanovništva u obaveštajnoj službi i samozaštiti nije mogla ostati nezapažena kod potencijalnih agresora . . .«.

Samozaštita, bilo da se razmatra u širem ili užem smislu, tj. kao borba protiv političko-propagandne, psihološke, subverzivne i obaveštajno-diverzantske aktivnosti neprijatelja ili samo kao borba protiv obaveštajne delatnosti agresora, jeste veoma značajna aktivnost pojedinaca, organa i organizacija na privremeno okupiranoj teritoriji. Konceptija opštenarodne odbrane, u stvari, podrazumeva masovnu aktivnost naroda, svakog našeg građanina, i obavezu svih društveno-političkih organa i organizacija da se zaštite od svih vrsta psihološko-propagandne i obaveštajno-diverzantske aktivnosti agresora i da mu na tom polju neprekidno pružaju aktivan i organizovan otpor.

S obzirom na značaj zaštite od neprijateljeve psihološko-propagandne, subverzivne, obaveštajno-diverzantske i druge aktivnosti, te široke mogućnosti i potreba masovnog angažovanja stanovništva u otkrivanju izvora (punktova), ciljeva i oblika psihološko-propagandne aktivnosti neprijatelja i suzbijanju ove aktivnosti zatim otkrivanju, kompromitovanju i likvidiranju ubačenih i vrbovanih špijuna, izdajnika i petokolonaša, otkrivanju i razbijanju obaveštajnih i podzemnih kombinacija i eventualno uspostavljenih obaveštajnih mreža — samozaštita se može smatrati i kao poseban oblik otpora agresoru »van oružanih snaga«. Treba istaći, međutim, da se samozaštita kao oblik masovnog otpora stanovništva agresoru u opštenarodnom odbrambenom ratu kombinuje i međusobno dopunjava političko-propagandnim radom i obaveštajnom delatnošću, a uspešno se može ostvariti jedino dobrom organizacijom, aktivnošću i osloncem na široke narodne mase.

Kao oblike otpora agresoru van oružanih snaga autor navodi i zbrinjavanje ranjenika, proizvodno-uslužne aktivnosti i značaj priprema u miru. Sve ove aktivnosti su veoma značajne za efikasno pružanje otpora agresoru uopšte, a neke od njih, na primer, priprema u miru, čak i uslov uspešne realizacije koncepcije opštenarodne odbrane. Međutim, one ne predstavljaju oblike otpora, u smislu aktivne rezistencije.

Zbrinjavanje ranjenika, na primer, izvanredno je važna oblast delatnosti, za koju, kako ističe autor, u opštenarodnom odbrambenom ratu nije odgovorna samo sanitetska služba, već i drugi društveni faktori i celokupno stanovništvo. Značaj zbrinjavanja ranjenika utoliko je veći, s obzirom na moguću upotrebu masovne vatre od strane agresora sa zemlje i iz vazduha po političkim, ekonomskim i demo-

grafskim centrima. Zbrinjavanje ranjenika u takvim uslovima je prvorazredni zadatak i briga svih struktura društva i svakog pojedinca. Smatram, međutim, da zbrinjavanje ranjenika i povređenih u vlastitoj pozadini i na privremeno okupiranoj teritoriji treba razmatrati uporedo sa razmatranjem civilne zaštite, koju autor u svom članku izostavlja.

Civilna zaštita je jedna od veoma značajnih aktivnosti u savremenim uslovima ratovanja uopšte, a u opštenarodnom odbrambenom ratu posebno. Ona podrazumeva preduzimanje svih mera i postupaka da bi se u što je moguće većoj meri smanjili ljudski i materijalni gubici i otklonile posledice dejstva neprijatelja. Organizuje se i sprovodi na čitavoj teritoriji, u gradskim i vangradskim rejonima, uz masovno učešće stanovništva oba pola i svih uzrasta.

Koncepcija opštenarodne odbrane u oblasti civilne zaštite podrazumeva, takođe, preduzimanje nekih aktivnih mera u borbi protiv neprijatelja u vazduhu — PAO objekata i postrojenja, borbu protiv ciljeva u vazduhu na malim visinama itd. U toj borbi masovno bi se koristilo stanovništvo, koje redovno obavlja svoje poslove u fabrikama i na poljima, uz upotrebu lakog protivavionskog i streljačkog naoružanja.

S obzirom na značaj i masovnost angažovanja stanovništva u ostvarivanju civilne zaštite, kao i karakter aktivnosti na tom planu, civilna zaštita može se smatrati kao poseban oblik otpora agresoru van oružanih snaga. Ona, u stvari, to i jeste dok zbrinjavanje ranjenika nije.

Proizvodno-uslužne delatnosti. U uslovima vođenja opštenarodnog odbrambenog rata obezbeđenje brane za stanovništvo, zatim hrane, odeće, obuće, pa čak i nekih sredstava ratne opreme za oružane snage, naročito za teritorijalne i partizanske jedinice, veoma je važno i složeno. Međutim, u sprovođenju tih aktivnosti načelno ne dolazi do aktivnog suprotstavljanja agresoru i zato aktivnosti te vrste ne mogu predstavljati poseban oblik otpora agresoru.

Međutim, na planu materijalnog obezbeđenja, agresoru se može pružiti otpor onemogućavanjem eksploatacije radne snage, uskraćivanjem izvora hrane, sirovina i drugih materijalnih dobara i usluga od bitnog značaja za opstanak agresora na privremeno okupiranoj teritoriji. Aktivnosti na tom planu neosporno predstavljaju određeni vid otpora agresoru i mogu se definisati kao: *uskraćivanje ekonomskih resursa agresoru.*

Mogućnosti i načini pružanja ovog oblika otpora agresoru su veoma brojni i raznovrsni, a posledice u odnosu na agresora dalekosežne. Izbegavanje radnih obaveza i sabotiranje na poslu može da

doveđe do velikih materijalnih i ličnih gubitaka neprijatelja. Stav-
ljanjem u sirovine i prehrambene proizvode materija koje izazivaju
brzo kvarenje, zatim blagovremenim skidanjem letine i njenim skla-
njanjem na sigurna mesta, odbijanjem isporuka obaveznog otkupa
i rekvizicije i sl., agresor se lišava hrane za svoje snage. U aktiv-
nosti ove vrste mogu se ubrajati, takođe, uništavanja vozova, kami-
ona i brodova, natovarenih hranom i drugim materijalnim i tehnič-
kim sredstvima, uništavanje skladišta hrane, goriva i municije itd.

Jedan od osnovnih vidova pružanja ovog oblika otpora agresoru
je *sabotaža*. Međutim, aktivnosti na planu uskraćivanja ekonomskih
resursa agresoru su mnogo šire i raznovrsnije, a obuhvataju pasivne
i aktivne mere sračunate na onemogućavanje agresora da koristi ma-
terijalna dobra sa privremeno okupirane teritorije, kao i uništavanje
dobara koja bi on dopremio sa strane radi materijalnog obezbeđenja
svojih oružanih snaga.

Aktivnostima na uskraćivanju ekonomskih resursa uporedo sa
ostalim merama na pružanju masovnog otpora agresoru, neprijatelju
se nanose ogromni lični i materijalni gubici, produbljuje se njegovo
nepoverenje u stanovništvo koje agresor pokušava da potčini svojoj
volji, a njegov opstanak na privremeno okupiranoj teritoriji čini ne-
održivim.

Pripreme u miru (organizacijske, materijalne, moralne i dr.) od
bitnog su značaja za uspešno suprotstavljanje agresoru i uslov su
uspešne realizacije koncepcije opštenarodne odbrane. One mogu ima-
ti značaj *deterenta*, mogu uticati na odvrćanje neprijatelja od agre-
sije, ali ako agresor ipak preduzme ratna dejstva one se realizuju
kroz oružanu borbu i raznovrsne oblike otpora stanovništva, čiji
uspeh umnogome zavisi od blagovremeno i svestrano izvršenih pri-
prema, ali one same ne predstavljaju oblik otpora agresoru.

Prema tome, kao osnovni oblici masovnog otpora agresoru
(otpora van oružanih snaga) mogli bi se smatrati: *političko-propa-
gandni rad i borba protiv psihološko-propagandne i subverzivne de-
latnosti neprijatelja, oružana dejstva, diverzantska dejstva, sabotaze,
obaveštajna delatnost, samozaštita, civilna zaštita i uskraćivanje eko-
nomskih resursa agresoru.*

Treba istaći, međutim, da su navedeni oblici otpora u veoma
uskoj vezi i međuzavisnosti. Oni se kombinuju i uzajamno dopunja-
vaju. Između njih ne može biti oštih razgraničenja. Teško se može,
na primer, odvojiti borba protiv psihološko-propagandne i subver-
zivne aktivnosti od borbe protiv obaveštajno-diverzantske delatnosti
neprijatelja, kao što se ne mogu odvojiti oružana dejstva od obave-
štajnih diverzantskih dejstava ili sabotaze od diverzija i uskraćiva-

nja ekonomskih resursa neprijatelju, itd. U opštenarodnom odbrambenom ratu, isto tako, teško se može povući oštrija granica između oružane borbe i masovnog otpora naroda agresoru, jer će gotovo u svakom obliku otpora agresoru »van oružanih snaga« doći i do upotrebe oružja, a oružane snage u izvođenju borbenih dejstava, sem što će se u velikoj meri oslanjati na moralnu podršku i materijalnu pomoć stanovništva, te na obaveštajno-diverzantsku i drugu aktivnost širokih masa, i same će učestvovati u raznovrsnim aktivnostima na planu masovnog pružanja otpora agresoru. To je i razumljivo kada se ima u vidu načelo o jedinstvu naroda i armije — svaki građanin je vojnik, a svaki vojnik građanin — i jedinstvenost cilja koji se želi postići — borba protiv agresora svim snagama i sredstvima do konačne pobjede.

Potpukovnik
Todor MIRKOVIĆ